פרשת החודש

אחת מארבע הפרשיות* שקוראים כתוספת לקריאת פרשות השבוע בחודש אדר. פרשה זו (שמות יב, א-כ) קוראים בשבת שלפני ראש חודש ניסן, לפי שהיא מדברת בקביעת חודש ניסן כחודש ראשון בשנה, ובמצוות הפסח. בהפטרה קוראים בספר יחזקאל בנושא זה של מנהגי ראש חודש ניסן והחגים (לפי נוסח אשכנז: יחזקאל מה, טז – מו, יח. ולמנהג ספרדים: יחזקאל מה, יח – מו, טו).

פרשת היראה

פרשה בספר דברים (י, יב – יא, ט) המדברת בחובת האדם לירא את ה' ולאהבו על כל הנסים והטובות שעשה עמנו.

יש שנהגו לומר אחר תפילת שחרית את פרשת היראה. המנהג נזכר בספר ראשית חכמה ובספר סדר היום.

פרשת הכיור

פרשיה בספר שמות (ל, יז-כא) המדברת במעשה הכיור במשכן, וברחיצת ידי ורגלי הכהנים לפני תחילת העבודה.

יש אומרים פרשה זו בבוקר קודם "פרשת התמיד"*, משום שסדר העבודה מתחיל ברחיצה זו.

פרשת המן

פרשה בה מסופר על ירידת המן (שמות טז, ד-לו). במקומות שונים נהגו לומר פרשה זו בכל יום לאחר תפילת שחרית. והסבירו שיש בה הדגשה של האמונה בהשגחת ה' על בריותיו ובהיותו מפרנס את כל העולם בחסדו. אף ראו באמירת פרשה זו סגולה לפרנסה. בכמה סידורים יש (לפני פרשה זו או לאחריה) תפילה קצרה על הפרנסה, שחיברה בעל השל"ה.

פרשת העקידה

פרשה בתורה שבה מדובר על עקידת יצחק (בראשית כב, א-יט). כתבו הראשונים (בטור ועוד) שטוב לומר את פרשת העקידה בכל יום. ומתחילה היה זה מנהג של יחידים, והיו שנהגו לאומרה לאחר תפילת שחרית בסדר המעמדות* (וכן הוא בעיקרו מנהג אשכנז. וכן מנהג איטליה. ובמנהג תימן אמורה לפני התפילה רק בשבת, מפני שיש בה פנאי להוסיף בדברי תפילה). אכן, לפי דברי הזוהר והמקובלים (פרי עץ חיים ועוד) הנהיגו שיאמרו הכל את פרשת העקידה בכל יום, ונהגו לאומרה לפני תפילת שחרית. וכן הוא מנהג הספרדים ונוסח ספרד. והנוהגים לומר את פרשת העקידה לפני התפילה מקדימים לה דברי תפילה קצרים ("זכרנו בזכרון טוב לפניך" וכו') הלקוחים, בשינויים קלים, מתפילת מוסף (זכרונות*) של ראש השנה. ולאחר קריאת פרשת העקידה אומרים תפילה ארוכה יותר: "רבונו של עולם, כמו שכבש אברהם" וכו', שגם היא לקוחה מתפילת מוסף של ראש השנה.

אמר המגיה אלו התקונים מצאתי בספר אחד כתובים מאחד ועשרים תקונים ויהלאה ולמען לא ימצא זה החבור נעדר מאלו המרגליות יקרות וטובות. גמרתי אומר לשים בעט ברזל ועפרת את שרשרות העבותות על המשבצות ומצא מין את מינו ונעור:

תקונא קדמאה ודפס בדף ע"ב. סיף ע"ב כי שם מקומו

תקונה תניינא
ליום ל"ז

(זהו תיקון כ"ב)

בראשית ברא אלקים בראשית בר"א תי"ש. דא אילו דיצחק א) :

(זהו תיקון כ"ג)

בראשית תמן א"ש לעולה דיצחק. ורזא דמלה (ועל אלין תלת גלגולין אתמר (שיר ז' ב) מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב (רות ד' ד) וזאת לפנים דא אימא עלאה עלמא דאתי ד"א לגביה ב) צריך חליצה. והה"ד (שמות ג' ה) של נעליך וגו'. ואם לאו לית לון רשו לרווחא רמתאה (נ"א לרוחא דמיתא) לסלקא לעלמא דאתי. ובגין דאיהו יום הכפורים אסור בנעילת הסנדל) ג) (בראשית כ"ב ז) הנה האש והעצים ואיה השה לעולה: **נפק** קלא ואמר. משית יומי בראשית אתברי לעקדה דיצחק בגין דלא אית קרבן דבטיל מותנא כעקדה דיצחק דאתמר ביה (שם) ויעקוד את יצחק בנו אתקשר מדת הדין (נ"א מלאך המות) ואתעקד לעילא ד). ולא הוה ליה רשו לקרבא לב"ד רברבא דאיהו גבורה לתבעא דינא. ועקדה דנא מועילה לגלותא דהוה עתיד לאתקטלא משיח בן יוסף ה) וקלא נפיק מההוא זמנא (שם) ואל תעש לו מאומה (שם י"ב) בגין דאתגברו רחמי על דינא. ורזא דמלה (תהלים צ"ח א) הושיעה לו ימינו ולבתר זרוע קדשו דגבר ימינא על שמאלא כד אתגבר טפה דדכורא על טפה דנוקבא איהו בן ו) רחמי איהו ודאי ז). אבל כד אתגבר טפה דנוקבא על דכורא בת איהי ודינא איהו. ורזא דמלה דכורא שליט על נוקבא גרים דשליט ימינא על שמאלא ויפקון ישראל ברחמי ולא בדינא. ודא איהו (תהלים קי"ז ב) כי גבר עלינו חסדו. ורזא דמלה (ישעיה ס"ו ז) בטרם יבא חבל לה והמליטה זכר. ובשמא דקב"ה יקו"ק רחמי. אדני דינא ח). כד שליט יקו"ק על אדני יאקדונק"י. רחמי איהו. וכד שליט אדני על יקוק אידהנוי"ה דינא איהו. ורזא דמלה (שם מ' י) אדנ"י י"י בחזק יבא. בתקיפו דדינא. ובדא עקדה דיצחק דאתעקד קמי אבוי ומסר גרמיה למיתה בגין דישזיבו משיח וישראל דלא ימותון. ולא עוד אלא דאפי' אי ישראל להוו עברין בגלותא על שפיכות דמים וגלוי עריות ופולחנא דכוכביא זכות אבהן יגין עליהון משריפה הרג וחנק ט). בגין דאברהם נתנסה בנורא י) ויצחק בסכינא ויעקב בגלותא זכות אבהן יהא מגין עליהון. ועוד נסיונא דתלת אבהן מעידין דלא עבר אדם דאיהו ישראל על תלת פקודין אלין דמני לון (נ"א ליה) קב"ה הה"ד (בראשית ב' טז) ויצו י"י אלקים על האדם. ויצו דא פולחנא דכוכביא יא) לאמר דא גלוי עריות יב) על האדם דא שפיכות דמים. דנשמתא דאדם עאלת בגלגולא דאברהם יג). ואם איהו עבד כוכביא ומזליא כד עאל בנורא הוה אתוקד הה"ד (דברים ז' כה) פסילי אלקיהם תשרפון באש דאש אית ליה תלת גוונין חוור. וירוק ואוכם ורביעאה תכלת יד) ואינון דבקין בגחלת דאיהו סומקא הא חמשה כחשבן ה (חמש) דאיהי אמונה דקב"ה דאיהו ו' טו). דאתלבש בחמש גוונין ונהיר בהון. וביה סלקין גוונין דאינון כלילן בה. והיא סליקת בהון לגבי ו' הה"ד (ויקרא ו' ב) היא העולה. וכד סלקין תרין דאינון ו' ה' בקרבנא. נחתין תרין מלעילא דאינון יק.

ניצוצי זהר

א) אבות פ"ה, וע"ז וירא ק"כ ע"ב ניצוצי אות ה, זהר חדש בראשית מהנ"ע (ו' ע"ב).

ב) בהגהות הגה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב זצ"ל שבס"ס עשר קדושות תניינא כתב זה „הד"א" מיותר, שתיבת לגביה היא הגהת „דרך אמת" והיה כתוב בצדו : „ד"א (= דרך אמת) לגביה" ונשתבשו המדפיסים וכתבו בפנים.

ג) ע' יומא ע"ג ב.

ד) ע' בראשית רבה פנ"ו ה כל מה שהיה אבינו אברהם עוקד את יצחק בנו מלמטן היה הקב"ה כובש שריהם של עכו"ם מלמעלן כו'.

ה) ע' סוכה נ"ב א, זהר בראשית כ"ה ב, רע"מ משפטים ק"כ רע"א, תצא רע"ו ב, רע"ט רע"א, בלק ר"ג ב, פנחס רמ"ג רע"ב, רנ"ב א, זהר חדש בלק (נ"ו ב).

ו) ע' ברכות ס' ע"א, זהר תזריע מ"ב ב, לע' בהק' (ג' ע"ב), ריש תנ"ב (פ"ז א), תנ"ה (פ"ט ב), זהר חדש יתרו (ל"ז א), שם תיקונים (ק"ב א, ק"ז א).

ז) בהגר"א דר"ל בעקידה נכלל מדה"ד שהיא נוקבא במדה"ר שהוא דכורא כי בין דכורא ובין נוקבא שניהם כלולים מחסד וגבורה אלא שבדכורא רחמים גוברים ולכן ביולדת זכר אינה טמאה אלא שבעה וע' לע' תנ"ב, וז"ש איהי בן כו' וז"ש למטה ורזא דמלה בטרם כו' והמליטה זכר לפי שיצאו ברחמים גדולים כמש"ל תכ"ב בארוכה וכמש"ל ויפקון ישראל ברחמין כו'.

ח) ע"ז משפטים קי"ח א אתוון בהפוכא, וע' ניצוצי זהר בלק קפ"ה ב אות ב, פנחס רכ"ג רע"א אות א.

ט) ע' שבת נ"ה א רי"א תחון זכות אבות ובתוס' שם, וע"ז וישלח קס"ח א אות ז, שלח קע"ד א, ובבהגר"א כ' דאבהן הן נר"ן בלב וריאה ומוח וקטרוגא דלהון מרה טחול כבד והן מגינין כו', והן נגד ד' מיתות אלו, והד' סקילה הוא נגד משה שהוא היה הרביעית אדם ובו נאמר עוד מעט וסקלוני דמסר עצמו למיתה עלייהו, וכן נגד ד' גליות כמ"ש דג' גליות נגאלו ע"י זכות אבות ומגלות הזה בזכות משה זכות התורה ונאמר לך רד בגלות הד' הזה כמ"ש ברע"מ פ' משפטים, ונגדו קטרוג יותרת גוון תכלת וכמ"ש למטה ורביעאה תכלת.

י) ע' רע"מ בהר קי"א רע"ב.

יא) סנהדרין נ"ו ב, וע"ז בראשית ל"ה ב, בהר קי"א ב, לע' תנ"ו (פ"ט ב), זהר חדש יתרו (ל"ג ב), וע"ז פנחס ר"מ ע"א.

יב) סנהדרין שם, זהר פקודי רל"ט ב. וע"ז בראשית נ"ח א לאמר זה ינחמני כו' לאמר דא אתתא כו', נח ס' ע"א ויקרא את שמו נח. לאמר כו' לאמר דא נוקבא.

יג) ע' לע' תכ"ו (ע"ב א), תס"ט (קי"א ב). יד) ע' לע' תכ"א (נ' ע"א) ניצוצי אות כא. טו) ע"ז ויקרא כ"ג ב ו' דא קב"ה כו' אות ט.

לַחֲצָאִין כְּשֵׁרָה, לִשְׁלִישׁ וְלִרְבִיעַ לֹא שָׁמָעְנוּ: אָמַר רַבִּי יְהוּדָה
זֶה הַכְּלָל אִם־כְּמִדָּתָהּ כְּשֵׁרָה, לַחֲצָאִין[6] אוֹ שֶׁחִסֵּר אַחַת מִכָּל־
סַמְמָנֶיהָ חַיָּב מִיתָה:

תַּנְיָא בַּר־קַפָּרָא אוֹמֵר אַחַת לְשִׁשִּׁים אוֹ לְשִׁבְעִים שָׁנָה הָיְתָה
בָּאָה שֶׁל־שִׁירַיִם לַחֲצָאִין, וְעוֹד תָּנֵי בַּר־קַפָּרָא אִם־הָיָה
נוֹתֵן בָּהּ קוֹרְטוֹב שֶׁל־דְּבַשׁ אֵין אָדָם יָכוֹל לַעֲמוֹד מִפְּנֵי
רֵיחָהּ, וְלָמָּה אֵין מְעָרְבִין בָּהּ דְּבַשׁ מִפְּנֵי שֶׁהַתּוֹרָה אָמְרָה
ויקרא ב, יא °כִּי כָל־שְׂאֹר וְכָל־דְּבַשׁ לֹא־תַקְטִירוּ[7] מִמֶּנּוּ אִשֶּׁה לַיהוָה:

עד כאן הם ברייתות הנ"ל. רבונו וכו'

[6] **לחצאין או.** כ"ה במושיע חוסים, מעבר יבק משנת שפ"ו (דפוסים חדשים שינו ע"פ סדורים דידן), ובסדור השל"ה הנ"ל. ונ"ל פרושו שלא נתן לפי ערך משקלו אלא לחצאין, ועי' לשון מחזור ויטרי בעמ' 80 ועמ' 46. [7] בכ"י הטעים במרכא (אך לפי הכללים הטעמים צ"ל בדרגא).

סימן י

עקידה

ז"ל סדר היום בדלוג (עמ' קד מהד' י-ם, מהד' צלום דף כד, ב) ויתחיל הזמירות בנחת ובקול זמרה יותר מבימי החול, **ויתחיל בפ' העקדה** מפני שאין לנו סמך על מה לסמוך אלא על זכות אבותינו הקדמונים, והוא מקיים אותנו בגלותינו ומפני שענין העקידה היה גדול במאד מאד וכו' ואם כן ראוי הוא לזכור ענין העקידה **כל יום ויום קודם שנסדר תפלתנו** כדי שיתמלא עלינו רחמים אלדינו שבשמים ויקבל תפלתנו ותחנתנו בחמלה **ובעל נפש לא יבטל אותה בשום ענין** וגורם טובה גדולה לו ולכל ישראל, וכתב הרשב"י זלה"ה בספר הזוהר (ת"ז בסופו ת"ב קל"ט) וז"ל לא אית מאן דמבטל מותנא מן בני אנשא כקרבן דעקידת יצחק וכו' ועקידת יצחק מעלייא לישראל **לאדכרא ליה בכל יומא בגלותא** דתגין עליהן מכל מערערין בישין וכו' עכ"ל וכו', **ואחר העקידה נתפלל** לפני אלדינו שכמו שכבש אברהם וכו', ע"ש.

בטור סי' א מוזכר לומר כל יום פרשת העקידה. בב"י סי' מו ד"ה ובסידורי, מובא מסדורי ספרד תחילת לשון הבקשות לפני ואחרי העקידה, ולא יותר (ראה להלן בהערות). בסדור מהרש"ס אין פרשת העקידה (ואינו מוזכר לא בסדורי אשכנז הקדומים, אבודרהם, ותולעת יעקב). אבל נמצא בכת"י אופ. 782 (דף 46, ב-47, א) העתק בכתב ידו מסדור כמנהג הספרדים . וניכר שתיקנו ע"פ הכלל שכתב בהקדמה כללית פ"ו סוף סעיף י (הובא לעיל בעמ' לא. בנוסח ספרדים ונוסח אשכנז הישן עַמְּךָ עִירְךָ אַרְצְךָ, ותיקנו עַמֶּךָ עִירֶךָ אַרְצֶךָ, ראה להלן בהערות). הבקשה שלפני ואחרי העקידה לקוחה בחלקה ממוסף של ראש השנה (וקרוב יותר לנוסחאות הספרדיות הישנות, ראה בהערות).

סדר הקרבנות

פרשת העקידה

מקור מובא בפוסקים שטוב לומר פרשה זו[455], ואמירתה מצילה ממיתה כאילו של יצחק שכיפר על מיתתו[456], ומכל מפגעים רעים[457], ולכן בעל נפש ישתדל לאמרה בכל יום[458].

טעם נאמרו כמה טעמים לאמירת פרשה זו א) כדי להזכיר זכות אבות לפני הקב"ה[459]. ב) שעל ידי אמירתה יכניע את יצרו לעבודת ה' כמו שמסר יצחק את נפשו לה'[460]. ג) שעל ידי אמירתה יזכור האדם ללמוד מאברהם שעמד בנסיון זה ושם מבטחו בה'[461], ולכן כתבו שלא די באמירתה בלבד אלא צריך להבינה[462].

שבת - יש שכתבו שאין לומר פרשת העקידה בשבת ויו"ט כדי שלא לעורר הדין[463], ויש אומרים שידלג רק את התפלה שלפניה ואחריה[464].

רבונו של עולם - תפלות אלו הנאמרות לפני ואחרי פרשת העקידה מקורם בתפלת מוסף של ראש השנה, והם על פי המדרש[465] שאברהם אבינו התפלל על בניו אחר העקידה.

---

455. טור סי' א' וכן הוא בשו"ע שם ס"ה. 456. בהגהות של"ה על הספר יש נוחלין הביא כל דברי הזוהר וז"ל יש מה שמבטל המות מבני אדם כמו קרבן דעקדת יצחק, ועקדת יצחק מועלת לישראל לזכור בכל יום שתגין עליהם מפגעים רעים והקול יוצא בעת ההיא "אל תעש לו מאומה" ע"כ. 457. סדר היום דף כד,א בשם הזוהר וע"ש שהאריך בסגולות פרשת העקדה. 458. הגהות השל"ה שם. 459. הובא בב"י סי' א' ובגר"א ב' לדייק כן מרש"י ביומא כח,ב. 460. בית יוסף שם. 461. יסודי ישורון בשם ספר הנ"ו 462. מגן אברהם א,ז בשם הרבינו בחיי, וברבינו בחיי ויקרא ז,לז כתב כן לענין פרשת עולה ר' בנוחצית השקל. 463. סידור ר' שבתי סופר ועוד, ובסדר היום כתב שאפשר לאומרו גם בשבת 464. הביא דבריהם בסידור היעב"ץ. 465. בראשית רבה

יאמר פרשת עקידה בכוונה גדולה, ויש עוונות שע"י כוונת העקידה יכופר אם שב בתשובה שלימה. וכללות הכוונה דפרשת עקידה לכבוש הדין וגבור' דנוקבא שהיא מתחלת בשליש ת"ת בז"א עד נגד נה"י שלו שהם ג"כ גי' ל', וב' שלישי ת"ת הם ז' הרי ל"ז כמספר שנותיו של יצחק בעת העקידה, וזהו העקדת יצחק סוד הגבורה לעקוד אותם גבור' דנוק' ולקשרם ע"י אברהם שהוא החסדים וזה(ו) א"א להמתיקם עד שירדו הגבו' ביסוד כי למעלה א"א שהם הם (אומרים) [עוברים] רק דרך העברה ואינן יכולין להתמתק, ועוד ששם החסד במקומו ואין בו כח למתק, אמנם ביסוד שם כל החו"ג מתערבים והאור רב ומתמתקים, אך בחסדים אנו מונין כל החסדים שמתפשטים בי' ספירות שלו, והם הק' שנה של אברהם נגד י"ם, והגבור' מונין להם משליש ת"ת שהוא מקום סיום יסוד אמא ושם מתחילין הגבו', כי החסדים שהם לצורך גופו דז"א להגדילו לכך מונין כל י"ם שהם ק', אבל הגבור' הם לצורך נוק' והיא יצאה בת"ת בשליש כנ"ל לכך מונין מנה"י שהם ג' ספירות ל' וב' שליש הם ז' הרי ל"ז כנ"ל כמנין שנותיו של יצחק.

ועוד כוונת עקידת אברהם היה להיות יצחק מסטרא דנוק' גבורות ומותא אתקשר ביה, ובעת לידתו היה הגבורה עדיין יורדין בגוף ז"א, א"כ אף שהם גבורת, מ"מ הם בחי' דכורא ואין שם מיתה, אך בהגיעם לפי היסוד ששם יוצא לנוק' אז עת מיתה אז צריכין להמתיקם אותם שם ביסוד שהוא קץ הגוף יצחק ק"ץ [ת"י], ושם צריכין להמתיק עם החסדים ובלא המתוק א"א היה לו לחיות:

ועוד כוונת העקידה כי יצחק תיקן את הבל שהלין בשכינה והבל גי' ל"ז לכן היה יצחק בן ל"ז, ומפני שהבל הביא מבכורות צאנו לפיכך זכה יצחק שיהיה לו איל שהוא סוד לבוש הגבור' ותמורתו, וזה נעשה ע"י אברהם שהוא תקן את אדם שאף הוא הלין, ואברהם ויצחק באים לתקן חטא אדם הבל כי אברהם חסד יצחק גבור' כנ"ל:

משנת חסידים

מלכות בה"ר המו"ריה יסוד הבינה העקי"דה מתוק הדין א"ת יצ"חק הגבורות המז"בח מלכות: ג ויאמר פרשת העקידה וכללות כוונתה הוא כי היא לכבוש הדין והגבורות שבנוקבא המתחלת בשליש ת"ת דז"א ומתפשט כנגד כל נה"י שלו שהם מספר שלשים בסוד כללותם מעשר ושני שלישי ת"ת הם בשבע הרי שלשים ושבעה כמספר שנותיו של יצחק כשנעקד שבא לתקן עון הב"ל שמספרו ל"ז שהלין בשכינה ומפני שהבל הביא מבכורות צאנו לפיכך זכה יצחק שיהיה לו איל שהוא סוד לבוש הגבורות תמורתו: ד ותקון זה נעשה על ידי אברהם אביו סוד אדם שאף הוא הלין כי כן אדם והבל נתגלגלו שניהם באברם שהוא סוד החסדים המתפשטים בכל עשר ספירות שביסוד שכל אחת כלולה מעשר עולים מאה כמספר שנותיו של אברהם כשהוליד יצחק שאף בו נתגלגלו שניהם והוא סוד הגבורות שיצאו מפי יסוד אימא קודם שחטא אדם אחר שנתפשטו החסדים לפיכך כל אברהם שבפרשה זו הוא סוד החסד ויצחק סוד הגבורה: ה ואלו הם כוונות פרטיות שבפרשה זו והאל"הים הגבורות נס"ה להתקשר א"ת אברה"ם וליחדם עמו ולמתקם הנ"ני כי בלי גבורות ב"נך גבורה שבהוד יחי"דך גבורה שבת"ת אש"ר אה"בת גבורה שבנצח א"ת יצ"חק גבורה שבחסד וגבורה: ו והע"להו למתק שני גבורות אלו דחסד וגבורה באור חוזר אח"ד הה"רים יסוד דבינה ויש"כם אבר"הם מספר אבר"הם הוא שמנה פעמים אל בב"קר פי האמה מקום החסדים: ז ויח"בוש א"ת חמו"רו להכניע הקליפות א"ל המ"קום יסוד ומספרו קפ"ו והוא מספר הויה שכל אות ממנה נכפלת בעצמה כיצד יוד פעמים יוד הי פעמים הי ואו פעמים ואו הי פעמים הי: ח מר"חוק מספר רחוק הוא שד"י ע"ם החמ"ור חלקם ונשת"חוה להמשיך החסדים ונשו"בה אלי"כם בלי פחד בי"דו ימנית הא"ש הדין המא"כלת מלכות יחד"יו כלולים ומיוחדים א"ל אבר"הם אב"יו הלא אתה חסד ואין אתה מתערב בגבורה הנני בנ"י יחד עם הגבורות למתקם אלהי"ם ירא"ה הגבורות הסותמות הראיה העליונה בהתמתקותם עתה יגלו אותה: ט הש"ה לעו"לה בנ"י ר"ת הבל שני"הם ימ"דיו אש ומים המ"קום יסוד וכ"ה א"ת המז"בח נוקבא דז"א ויע"קד את יצחק

הויבט אויף באי עולם למקומו ומדרי־גתו, וואס דורך דעם ווערן זיי „תולדות״ — בדומה להאב[71].

ח. און דאס איז די הוראה נצחית פון עבודת יצחק, וואס איז מרומז אין שם הסדרה — „תולדות״:

דאס וואס (אויך) די מארי עובדין טבין — וואס זייער עבודה תמידית איז צו מפרסם זיין שמו של הקב״ה בלכתם ממקום למקום און אויפשטעלן תולדות לה׳ ולתורתו — דארפן מזמן לזמן שטיין אין א מצב פון עבודה בפנים, פון לימוד התורה נגלה ופנימיות התורה אין אן אופן פון תורתו אומנתו,

מיינט דאס ניט אז זיי טרעטן דער־מיט אפ ח״ו פון זייער שליחות (צו מקרב זיין אידן לה׳ ולתורתו), נאר אדרבה, דאס איז א חלק עיקרי אין דער עבודה.

ווארום נוסף לזה וואס מצד דעם וואס יעדער איד האט די אבות, בחי׳ יצחק שבנפשו, איז דא בא אים דער כח אז זיין עבודה בפנים זאל האבן א ווירקונג אויף חלקו בעולם, כולל אויך אויף די אידן וועלכע זיינען (ע״פ תורה) אונטער זיין השפעה וכיו״ב — איז דורך דעם שטעלט ער אויף אמת׳ע „תולדות״, אז נוסף אז ער פועל׳ט אויף זיי דעם „(אשר) עשו״, און ער איז זיי מכניס תחת כנפי השכינה, ווערט אויך דער ענין פון „(כאילו) ילדו״, זיינע „תולדות״ כיוצא בו[70], בדומה להאב, המשפיע.

ועד״ז איז די הוראה צו יושבי אהל[72] וואס כל עיקר עסקם איז אין ד׳ אמות של תורה והלכה (ותפלה) — אז נוסף לזה וואס אויך זיי דארפן ארויסגיין מזמן לזמן פון זייערע ד׳ אמות אויף מקרב זיין אידן לה׳ ולתורתו, כנ״ל, דארף אויך אין זייער עבודה פון עסק התורה והתפלה זיך אנהערן אז דאס איז פארבונדן מיט אויפמאכן „תולדות״ צו דעם אויבערשטן, דער ללמוד דארף זיין ע״מ ללמד, וואס דעמאלט זיינען די תולדות ווי עס באדארף צו זיין, כנ״ל.

און ע״י עבודה זו, צו אויפשטעלן תולדות לה׳ ולתורתו אין דעם אופן העבודה וואס (מ׳לערנט, ביז —) מ׳נעמט פון יצחק אבינו, איז מען נאך מער ממהר דעם זמן ווען „יאמרו ליצחק כי אתה אבינו״, די גאולה האמיתית וה־שלימה, ואז ימלא שחוק פינו[73].

על ידי עבודה זו איז מען גורם דעם שלימות׳דיקן צחוק ותענוג למעלה[74], און פון דעם צחוק ותענוג שלמעלה, קומט אראפ אויך למטה, „אז״ (דע־מאלט), וטועמי׳ חיים זכו נאך פריער „בע״ש״[75], ביז אז בא יעדן אידן הערט זיך אן בגילוי דער תענוג הבורא,

כי[76] מלאה הארץ דעה את ה׳ כמים לים מכסים.

(משיחות ליל ב׳ דחגה״ס — תשמ״ג, תשמ״ה. ש״פ תולדות תשמ״ה)

---

71) וראה לקו״ש שם ע׳ 196 ואילך.

72) וראה לקו״ש חי״ז ע׳ 307 ואילך. וש״נ.

73) תהלים קכו, ב. ברכות לא, א.

74) ראה תו״א ותו״ח שנסמנו לעיל הערה 16.

75) פע״ח שי״ח רפ״ג. שער הכוונות ענין טבילת ע״ש. מג״א (ושו״ע אדה״ז) או״ח סר״נ סוסק״א (ס״ח).

76) ישעי׳ יא, ט. רמב״ם בסיום וחותם הל׳ מלכים ומלחמותיהם (וספרו בכלל).

תולדות ג

א. אויפן פסוק[1] „גור בארץ הזאת״ זאגן חז״ל[2], אז יצחק האט ניט געטארט ארויסגיין פון ארץ ישראל קיין חוץ לארץ, ווייל ער איז געווען אן „עולה תמימה. מה עולה אם יצאת חוץ לקלעים היא נפסלת אף את אם יצאת חוץ לארץ נפסלת״.

און ווי מפרשים[3] זיינען מבאר, אז גאנץ א״י „חשובה אצלו כמו העזרה״, און חוץ לארץ — „כחוץ מן העזרה״. און דעריבער, זייענדיק אן „עולה תמימה״ — „שהיא קדש קדשים״, טאר ער ניט ארויסגיין פון א״י, ע״ד ווי „אין קדש קדשים יוצא לחוץ מן העזרה״.

דער טעם פארוואס יצחק האט די קדושה פון אן עולה תמימה באופן אז „אם יצאת חוץ לקלעים היא נפסלת״

— דלכאורה: די קדושה ווערט דוקא נאך דעם ווי מ׳איז מקריב די עולה על גבי המזבח, אבער אן עולה תמימה חי׳ איז ניט שייך אז עס זאל נפסל ווערן ביוצא[4] —

איז מובן פון דברי חז״ל[5] אויפן פסוק[6] „ויעלהו לעולה תחת בנו״, אז די הקרבת האיל איז געווען במקום יצחק („תחת בנו״), און ס׳איז כאילו ווי יצחק וואלט געווען דער קרבן שנקרב. ובלשון רש״י[6*] „כאלו בני שחוט . . דמו זרוק . . בני מופשט כאלו הוא נקטר ונעשה דשן״. און וויבאלד ס׳איז כאילו ווי מ׳האט גע־טאן די אלע עבודות מיט יצחק׳ן, אים מקריב געווען ע״ג המזבח, דעריבער איז ער נתקדש געווארן בקדושת עולה תמימה שנפסלת ביוצא.

עפ״ז אבער — אז יצחק האט א גדר פון א קרבן שכבר נקרב ע״ג המזבח — דארף מען האבן א ביאור: בנוגע דעם זכות העקידה זאגן חז״ל בכמה מקומות[7], אז „אפרו של יצחק כאילו צבור על גבי המזבח״. וואס פון דעם דיוק לשון חז״ל „צבור על גבי המזבח״ — ניט (ווי לשון רש״י במק״א[8]) „צבור ועומד לכפרה״ (וכיו״ב) — איז מוכח, אז דער זכות העקידה איז פארבונדן דער־מיט וואס „אפרו של יצחק״ איז („פאר־בליבן״) על גבי המזבח.

[נאך מער: די גמרא זאגט אין זבחים[9]: „מזבח מנא ידעי (פון וואנעט האט מען געוואוסט ביים בנין מקדש שני וואו איז

---

1) פרשתנו כו, ג.

2) ב״ר פס״ד, ג. פרש״י פרשתנו שם, ב (וראה בארוכה לקו״ש חט״ו ע׳ 200 ואילך — ביאור החילוקים בין הב״ר ופרש״י).

3) רא״ם לפרש״י שם (הובא גם ביפ״ת לב״ר שם).

4) ראה לקו״ש שם (ע׳ 201 הערה 7) ש(גם) מטעם זה שינה רש״י מלשון הב״ר. ע״ש.

5) ב״ר פנ״ו, ט. פרש״י עה״פ (וירא כב, יג). תנחומא שלח יד. במדב״ר פי״ז, ב.

6) וירא שם.

6*) שם. נת׳ בלקו״ש וירא תשמ״ז.

7) ירושלמי תענית פ״ב ה״א. וכן בתו״כ (ופרש״י) בחוקותי כו, מב. תנחומא ס״פ וירא. ב״ר פצ״ד, ה. וראה הנסמן בהערה הבאה.

— לשון זה איתא גם בתנחומא ובמדב״ר שבהערה 5, אבל שם קאי על עבודת ההקטרה בהאיל (ע״ג המזבח), שיהי׳ כאלו הקטרה זו נעשית ביצחק, ומובן מדוע מדגיש „ע״ג המזבח״. משא״כ במקומות הנ״ל שקאי בנוגע לזכות העקידה בכלל, הרי בזה נוגע (לכאורה) רק „אפרו של יצחק״ (בכלל), ולא זה שנשאר „צבור ע״ג המזבח״.

8) וירא כב, יד. וראה ברכות סב, ב. תענית טז, א. ועוד.

9) סב, רע״א.

מקום המזבח) . . אפרו של יצחק ראו שמונח באותו מקום" — פון „אפרו של יצחק" האט מען געוואוסט צו קובע זיין מקום המזבח].

איז ניט מובן: דער ארט פון דעם „דשן" וואס בלייבט איבער פון קרבן — וואס דוגמתו (ביי יצחק) איז „אפרו של יצחק" (וועלכער האט דעם זעלבן גדר ווי דער „דשן" פון דעם איל[10]) — איז ניט „על גבי המזבח", ווארום עס דארף דאך זיין תרומת הדשן והוצאת הדשן[11]; איז ווי זאגט מען אז אפרו של יצחק איז „צבור (ומונח[12]) על גבי המזבח"[13]?

ב. דער ביאור בזה בפשטות (ע"ד הנגלה) איז, אז ביי הקרבת האיל זיינען ניט געווען די ענינים פון תרומת הדשן והוצאת הדשן:

תרומת הדשן איז ניט געווען שייך, ווייל די עבודה פון הרמת הדשן פירט זיך אויס דערמיט וואס „ושמו אצל המזבח"[14], און ביי דער עקידה (וואס איז א דין פון במה קטנה[15]) איז ניטא די מציאות פון „אצל המזבח" — אויב ניט על גבי המזבח איז דאס אין גדר פון „חוץ"[16];

אויך — דער טעם פון הוצאת הדשן איז (ווי רש"י[17] זאגט) ווייל „אין מקום למערכה" — אויב מען וועט ניט אראפ־נעמען דעם דשן פון מזבח וועט ניט זיין ארט פאר דער קומענדיקער מערכה[18]; ביי דעם מזבח וואס אברהם האט גע־בויט לעקידת יצחק איז, כמובן, ניט שייך דער טעם.

[וי"ל אז וויבאלד אז ס'איז ניט געווען קיין חיוב צו אראפנעמען דעם דשן פון מזבח, איז מסתבר אז דער דשן איז גע־בליבן על גבי המזבח, ווייל

10) כלשון רש"י (הנ"ל בפנים) „כאלו הוא נקטר ונעשה דשן".

ולהעיר מרד"ל לפדר"א פל"א (אות נט) דלפמ"ש בתניא רבתי סי' ד (ה) דיצחק „נעשה דשן והי' אפרו מושלך כו' והביא הקב"ה עליו טל וחי'" — „יתיישב לשון אפרו של יצחק . . וא"צ לדחוק שאפר האיל שהוא תמורתו נחשב כאילו יצחק עצמו קרב".

11) צו ו, ג־ד.

12) כ"ה בפרש"י בחוקותי שם (וליתא בשאר המקומות שנסמנו בהערה 7). וע"פ המבואר לקמן בפנים — שכאן לא היתה תרומת הדשן והוצאת הדשן — י"ל שלכן מוסיף רש"י „ומונח", המדגיש ענין של קביעות (משא"כ הלשון „צבור" רק שולל פזור). [ומה שרש"י בפ' וירא כתב רק „צבור (ועומד לכפרה)" — נת' בההתועדות].

13) וראה תניא רבתי (שבהערה 10) „והי' אפרו מושלך על הר המורי'", ובס' שמן ששון (להמג"א. נדפס בריש ספרו זית רענן) פ' וירא, „שהרים אברהם הדשן והניחו על הר המורי' כדין תרומת הדשן". ע"ש.

ולהעיר ממאמר ר"י הגלילי במכילתא בשלח (יד, טו) „ומזבחו של יצחק כו' ויצחק כאלו עקוד עליו [illegible] כו'" — ולא אמר „אפרו של יצחק".

14) צו שם, ג. אבל להעיר מסהמ"צ להרמב"ם (מ"ע ל) „היא שנצטוו להסיר הדשן בכל יום מע"ג המזבח" ולא הזכיר הענין דושמו אצל המזבח. וראה חינוך (מצוה קלא) ב„שרשי המצוה". ואכ"מ.

15) כמ"ש ברד"ל לפדר"א שם (ס"ק מד). וראה צפע"נ עה"ת וירא כב, ו. אבל להעיר מפנים יפות וירא שם, ז.

16) אף שמקום העקידה הי' מקום המזבח שבמקדש (כנ"ל בפנים. וראה רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ב ה"א־ב) — הרי אז אין שייך קדושת עזרה כו'. אבל ראה פנים יפות שם.

17) צו שם, ד. וראה תמיד כח, ב במשנה. וראה בפרטיות אנציקלופדי' תלמודית ערך דשון מזבח החיצון. וש"נ. וראה הערה הבאה.

18) וגם להדיעות (רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ב הי"ג. ועוד) שדשון המזבח נעשה בכל יום גם כשיש מקום למערכה (וראה אנציקלופדי' תלמודית שם ע' ד־ה, וש"נ) — הרי תוכנו של דשון המזבח הוא (ע"ד דישון (הטבת) המנורה — רש"י תצוה ל, ז) ניקוי המזבח (בשביל מערכה הבאה), כמובן. ומזה מובן בנדו"ד שלא הי' צורך עוד בהמזבח, עד הזמן ש„בהר הוי' יראה", שאין שייך חיוב דשון.

דער דין איז דאך „כל הנוגע במזבח יקדש"[19], און „אפילו קרבן פסול שעלה עליו . . לא ירד"[20], ובמילא, בשעת ס'איז ניטא קיין חיוב (וטעם) צו אראפנעמען דעם אפר, איז „לא ירד". (וראה לקמן ס"ג)].

און דעריבער איז אויך „אפרו של יצחק" (בדוגמא צו „דשן" פון דעם איל) — „צבור על גבי המזבח".

אבער מען דארף נאך האבן ביאור: ביאור הנ"ל איז נאר א טעם פארוואס „אפרו של יצחק" קען בלייבן און איז געבליבן „צבור ע"ג המזבח"; דערפון אבער וואס חז"ל פארבינדן זכותו של יצחק מיט דעם וואס „אפרו . . צבור על גבי המזבח" איז משמע, אז דאס איז פארבונדן מיט זכות העקידה גופא.

מוז מען זאגן, אז אע"פ אז דער „דשן" פון אן עולה דארף אראפגענומען ווערן (בדרך כלל) פון מזבח (כאטש אז אן עולה איז כליל לה') — איז אבער די „קדושת עולה" פון יצחק'ן (דורך דער עקידה) אין אן אופן, אז זיין „אפר" (דשן) בלייבט „צבור (ומונח) על גבי המזבח".

ג. ויש לומר, ובהקדים:

א) בכלל איז מוכח, אויך פון הלכה בפועל, אז ווען א זאך ווערט אפר, איז עס ניט די פריערדיקע מציאות[21]. לדוגמא ביי ביעור חמץ — למ"ד דאין ביעור חמץ אלא שריפה[22]. הגם אז נאכן פארברענען בלייבט דערפון אפר, איז דאס אבער א נייע מציאות[23].

ב) די פעולה (נחת רוח) פון א קרבן עולה — וואס איר הקרבה ווערט פאר־ענדיקט מיט איר שריפה ע"ג המזבח — איז דורך דעם וואס זי איז ריח ניחוח („וירח ה' את ריח גו'"[24]), ד.ה. בעת זי ווערט פארברענט והולכת ונעשית אפר, אבער ניט לאחר זמן —

עפ"ז איז ניט גלאטיק וואס מען זאגט אז דער זכות העקידה איז עומד לדורות, בלשון „אפרו של יצחק" — „אפר" איז מדגיש דעם היפך, אז די עקידה (און פעולת ההקרבה) איז ניטא!

ולכן נ"ל, ובהקדים, אז עס זיינען פאראן כמה אופנים ווי א זכות ופעולת המצוה ווירקט לאחר זמן[25]:

א) א זכות וואס האט זיך אויפגעטאן (ונגמר) בעבר. ד.ה. די עשיית המצוה טוט אויף א זכות וועלכער בלייבט ביים אדם אויף שפעטער (שטענדיק), אבער די סיבת הזכות האט זיך אפגעטאן אינ־גאנצן בעבר.

ב) די עשיית המצוה (וזכותה) איז גע־ווען בעבר, אבער פעולת המצוה איז אן ענין נמשך ובמילא אויך זכותה — עס ציט זיך שפעטער, כולל — ציט זיך אין דעם זמן ווען מען נויטיקט זיך אין דעם זכות.

ג) די פריערדיקע עשי' — האלט (דערנאך) אין איין נתחדש ווערן, אזוי,

19) תצוה כט, לז.

20) פרש"י שם, מזבחים פג, ב.

21) ראה חידושי הרשב"א קידושין נו, ב. ועיין אגה"ק שהובא לקמן בפנים סעיף ד.

22) משנה פסחים רפ"ב.

23) ראה סוף תמורה ובמפרשים שם. טושו"ע (ודאדה"ז) או"ח סתמ"ה. ועוד.

24) לשון הכתוב — נח ח, כא.

25) בהבא לקמן — ראה גם מפענח צפונות פרק ה. וש"נ.

אז ס'איז פונקט כאילו ווי די מצוה ווערט איצט געטאָן[26].

דערמיט איז מובן וואָס עס שטייט ביי דוד המלך[27]: „בשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום אמר אוי לי שאעמוד ערום בלא מצוה, וכיון שנזכר במילה שבבשרו נתיישבה דעתו כו'".

— דלכאורה: זיכער איז געווען ניכר במוחו ולבו של דוד דער „שעבוד הלב והמוח"[28] פון זיין פריערדיקער הנחת תפילין (וכיו"ב), היינט פאַרוואָס האָט ער זיך געזען „ערום בלא מצוה"?

איז דער ביאור אין דעם: דער שעבוד הלב והמוח איז אַ פעולה נמשכת פון זיין פריערדיקער הנחת תפילין, אָבער די עשיית המצוה גופא האָט ער ניט איצט; משא"כ מצות מילה[28*] איז מתחדשת בכל רגע[29], ובמילא איז עס כאילו ווי ער האָט זיך איצט מל געווען.

און דאָס איז אויך דער חידוש פון דער עקידה: דער זכות העקידה איז אין אַן אופן אַז ס'איז כאילו ווי יצחק ווערט איצט (בכל רגע) נשרף מחדש[30] על גבי המזבח; ובמילא איז „אפרו של יצחק . . צבור על גבי המזבח" — ער ווערט איצט נשרף ע"ג המזבח און איז איצט אַ „ריח ניחוח".

ד. ובעבודת האדם יל"פ:

דער ביאור פון „דשן" אין עבודת האדם איז[31]:

דער ענין פון אפר מצד עצמו (ניט מצד דער סיבה ומצב וועלכע האָבן עס געמאַכט אפר) איז — תכלית הגשמיות. ווי דער אַלטער רבי איז מבאר אין תניא[32], אַז דער אפר וואָס בלייבט איבער פון אַן „עץ הנשרף" איז דער יסוד „העפר שבו היורד למטה ואין האש שולטת בו כו' העפר הוא חומרי יותר מכולן (שאר היסודות)".

און דאָס איז דער ענין פון דשן המזבח: דער חלק הקרבן וואָס ווערט פאַרברענט אויפן מזבח, איז מרמז אויף די איידעלע ענינים פון וועלט, וואָס זיי קענען אינגאַנצן נתעלה ווערן און נכלל ווערן אין קדושה. וואָס בכללות זיינען דאָס די עניני העולם מיט וועלכע מ'איז מקיים אַ מצוה[33], תשמישי מצוה, תשמישי קדושה[34] כו'.

אָבער דער אפר וואָס בלייבט איבער פון קרבן איז אַ רמז אויף די נידעריקערע זאַכן פון וועלט וועלכע קענען

26) וכן חלוק בקנינים עד"ז — ראה מפענח צפונות שם ס"ג, סכ"ח, סל"ג. וש"נ.

27) מנחות מג, ב. וראה גם לקו"ש ח"ג ע' 759 ואילך.

28) שו"ע (ודאדה"ז) או"ח סכ"ה ס"ה (יא).

28*) היינו המצוה להיות מהול (משא"כ המצוה למול — ראה מכתב הצפע"נ בשד"ח סוף קונט' המציצה ובהנסמן בהערה הבאה) — אלא מכיון שהמצוה להיות מהול (שע"י פעולת המילה) מתחדשת בכל רגע, הו"ז נחשב כאילו שיש לו (גם) ויוחד המצוה בכל רגע.

29) מפענח צפונות שם סי"ח. וש"נ.

30) ראה מכילתא (שבהערה 13) „ויצחק כאלו עקוד עליו כו'".

31) בהבא לקמן — להעיר מסדור ד"ה להבין ענין תרומת הדשן (ל, ג ואילך). אוה"ת בשלח (ע' תלה־ו. ס"ע תנב ואילך. ע' תסג). אוה"ת צו (כרך ג ע' תתא־ב. ד"ה ולבש תרס"ח (ע' קמו ואילך). ועוד.

32) אגה"ק סי' טו (קכא, ב).

33) ראה המשך תער"ב ח"ב (ע' תתפג. תתקסא). ולהעיר משערי אורה ד"ה יביאו לבוש מלכות פי"ז ופע"ג ובקיצורים לשם. וראה לקו"ד ח"א קמט, ב ואילך.

34) ראה מגילה כו, ב.

ניט נכלל ווערן אין דעם אש המזבח (ווערן אינגאַנצן קדושה). ובכללות זיינען דאָס די דברי הרשות מיט וועלכע אַ איד פאַרנעמט זיך.

און דעריבער קען דער דשן ניט בלייבן על גבי המזבח — תכלית הקדושה.

אין דעם גופא זיינען פאַראַן צוויי מדריגות[35]:

(א) דער „דשן" מיט וועלכע מ'איז מקיים תרומת הדשן, וואָס דער דשן בלייבט עכ"פ „אצל המזבח". (ב) דעם דשן וועלכן מען נעמט ארויס „מחוץ למחנה".

וי"ל אַז דאָס איז דער חילוק צווישן די צוויי אופני עבודה[36] פון „כל מעשיך יהיו לשם שמים"[37] און „בכל דרכיך דעהו"[38]:

„כל מעשיך יהיו לשם שמים" מיינט, אַז בשעת ער טוט די מעשים זיינען זיי ביי אים אין אַן אופן פון מעשיך, דברי הרשות, נאָר ער טוט זיי „לשם שמים", צוליב קדושה, דערנאָך וועט ער פון זיי האָבן אַ תועלת אין עניני שמים.

דאָס ווערט נרמז אין דעם דשן וואָס מען נעמט אַרויס „מחוץ למחנה" — ס'איז ניט אין מחנה דקדושה[39]; דאָרט אָבער איז עס „(אל) מקום טהור", ער טוט די דברי הרשות לשם שמים, צוליב קדושה.

אַ העכערער אופן אין עבודה (מיט דברי הרשות) איז — „בכל דרכיך דעהו": ניט אַז דורך דעם וואָס ער טוט זיי וועט ער צוקומען דערנאָך צו „דעהו", נאָר אין זיי גופא („בכל דרכיך" — „דעהו"; זיי זיינען טאַקע „דרכיך" — דברי הרשות, אָבער די דברי הרשות אַליין ווערן אַן ענין פון קדושה.

ע"ד ווי תרומת הדשן, וואָס אויפן מזבח גופא קען עס ניט בלייבן (ס'איז „דרכיך"), אָבער — „ושמו אצל המזבח", עס בלייבט בסמיכות צום מזבח ונבלע במקומו[40].

ה. עפ"ז וועט מען פאַרשטיין פאַר־וואָס „אפרו של יצחק כאילו צבור על גבי המזבח":

דער אויפטו פון עקידת יצחק איז — דער ענין פון מסירת נפש בפועל, מסירת הגוף כפשוטו. ביי אברהם'ס אַריינוואַרפן בכבשן האש (באור כשדים)[41], איז ניט געווען דער בפועל, ווייל דער אש האָט אים כלל ניט אָנגע־רירט[42]: משא"כ ביי יצחק'ן, איז בשעת העקידה — „פרחה ויצאה נשמתו של יצחק"[43], און ס'איז דערנאָך געווען ביי אים תחיית המתים[43].

35) ראה במקומות שבהערה 31 — ע"ד שני מיני בירורים (אבל שם הוא באו"א).

36) ראה בזה לקו"ש ח"ג ע' 907, 932. ח"י ע' 104. ועוד.

37) אבות פ"ב מי"ב.

38) משלי ג, ו.

39) חוץ לשלש מחנות (ראה תו"כ ויקרא ד, יב. יומא סח, א. זבחים קה, ב). וצע"ק בסדור שם (לא, רע"ג. וכ"ה בדרך חיים נד, ד) „חוץ למחנה שכינה".

40) רש"י ד"ה תרומת הדשן פסחים כו, א (וכן הובא בסדור שם. אוה"ת בשלח שם). וראה ב' הדיעות בתוד"ה נבלעין — יומא כא, א. תוד"ה דישון — זבחים סד, א.

41) ראה פסחים קיח, א. פדר"א פכ"ו, רפנ"ב. ב"ר פל"ח, יג. ובכ"מ.

42) ראה פסחים שם: ארד ואצנן כו'.

43) פדר"א פל"א קרוב לסופו. זח"א ס, א (תוספתא). וראה לעיל הערה 10.

וראה שעה"ת לאדהאמ"צ ח"א ד"ה אחרי ה"א תלכו פל"ח (מו, ד) „בעקידת יצחק . . שפרחה

ו׳ דראַיי פון מסירת נפש נעמט זיך פון עצם הנשמה ממש, וואָס איז דבוק ומיוחד מיט אלקות בתכלית היחוד, ביז אַז דאָס נעמט דורך אַלע חלקי האדם כשוה, אויך דעם חומר הגוף[45]. און דער־פאַר קומט עס אַרויס אין מסירת הגוף ... פאַרן אויבערשטן.

און דעריבער, דורך דער עקידה איז יצחק נתקדש געוואָרן אין אַן אופן אַז (אויך) זיין גוף איז געוואָרן אינגאַנצן קודש — ובמילא זיינען אויך די ענינים הגשמיים פון יצחק׳ן נתעלה געוואָרן אין א דרגא עולה, כליל לה׳: זיינע גשמיות׳דיקע ענינים זיינען געווען אַזוי בטל ומיוחד צו קדושה, ביז אַז ער האָט כלל „ניט געפילט" זייער „גשמיות"[46], זייער ענין איז געווען נאָר — עבודת ה׳.

וא״ו. ווי גערעדט אַמאָל בארוכה[47] אין דעם פירוש אויף דעם וואָס עס שטייט אין פרקי דר״א[48] אויפן פסוק[49] „ויזרע יצחק": „וכי יצחק זרע דגן ח״ו אלא לקח את כל מעשר ממונו וזרע צדקה לעניים כד״א[50] זרעו לכם לצדקה" —

אין מקרא יוצא מידי פשוטו[51], אַז יצחק האָט געזייט דגן כפשוטו, און דאָס איז געווען ממונו פון וועלכן ער האָט גענומען מעשר א.ז.וו. ס׳איז אָבער ח״ו צו זאָגן אַז זיין „ויזרע" איז געווען אין תוכן אַן ענין פון זריעת דגן; נאָר זיין „זרע דגן" איז געווען — „זרעו לכם לצדקה".

ולהעיר לויט אַ צווייטן מחז״ל: יצחק האָט מתקן געווען מעשרות[52], און ווי־באַלד אַז מעשר איז דוקא פון אייגענע תבואה[53], האָט ער דעריבער (און נאָר דערפאַר) געזייט דגן, צוליב מפריש זיין מעשר.

וי״ל אַז היינו הך: שורש המצוה דמעשרות וכיו״ב איז צדקה[54].

ז. און דערפאַר איז „אפרו של יצחק . . צבור ע״ג המזבח", ווייל דורך דער עקידה איז יצחק נתקדש געוואָרן ביז אין אַן אופן וואָס גיט ניט קיין אָרט פאַר „חול" (וואָס באַלאַנגט בחוץ) — אויך „אפרו" (זיינע ענינים הגשמיים) זיינען „צבור על גבי המזבח", כולו — כליל לה׳[54*].

נשמתו ממש" (וראה שם כל הפרק). וראה המשך תער״ב פס״ב. אבל בשעה״ת שם לפנ״ז (פל״ז — מו, ב) דאף ש„עקידת יצחק זהו כמו מס״נ בפ״מ . . ופרחה נשמתו מאימת מות בפ״מ" מ״מ כש„חסר מעשה ההריגה בפ״מ זהו חסרון העיקר במס״נ שבגוף". ואכ״מ.

44) ראה מאמרי אדה״ז — תקס״ב (ח״א) ע׳ יג. ובארוכה שעה״ת שם פל״ז־ח. המשך תער״ב שם. ועוד.

45) ראה שעה״ת שם (ושם פל״ח (מז, א), שזה „למעלה מעליות הגופים דחנוך ואליהו שהם בבחי׳ מציאות בפ״ע רק שנזדכך", משא״כ במסנ״פ בגוף גם „חומר הגוף . . הוא בהתכללות זאת ממש". ע״ש ובפל״ז).

46) ראה לקו״ש ח״י שם (ע׳ 105) — ב׳ האופנים ב„ובכל דרכיך דעהו".

47) לקו״ש ח״ה ע׳ 74. וראה בהערות שם.

48) רפל״ג.

49) פרשתנו כו, יב.

50) הושע י, יב.

51) שבת סג, א. וש״נ.

52) רמב״ם הל׳ מלכים פ״ט ה״א. וראה בארוכה לקו״ש שם (ע׳ 68 ואילך).

53) רמב״ם הל׳ מעשר פ״ב ה״ב.

54) ראה בביאורי טעמי המצות: ס׳ החינוך מצות ראשית הגז (מצוה תקח). מו״נ ח״ג פל״ט.

54*) להעיר מ„יונתי־תר״ם" (ע׳ נא. נו ואילך) בביאור מחז״ל (פדר״א ספל״א) דאפר אילו של יצחק הוא יסוד מזבח הפנימי — קטורת, בחי׳ התקשרות ועוצם הביטול שלמעלה מבירורים דקרבנות. וראה לקמן סעיף ח.

און דאָס איז אויך דער טעם וואָס מען דריקט אויס דעם זכות העקידה מיט דעם לשון וענין „אפר" דוקא: דער זכות העקידה באַשטייט אין דעם אופן מסירת נפש פון יצחק׳ן — דער עילוי פון זיין מסירת נפש איז אין דעם אויפטו פון „אפרו . . צבור על גבי המזבח"[54**], כנ״ל.

ח. די הוראה דערפון אין עבודת כל אחד ואחד:

איינער פון די טעמים וואָס מען זאָגט פרשת העקידה בכל יום איז — „כדי להכניע יצרו לעבוד הש״י כמו שמסר יצחק נפשו"[55]. מען דאַרף וויסן, אַז די הכנעה דאַרף ברענגען דערצו, אַז דער „אפר" (גשמיות) פון אַ אידן זאָל זיין „צבור על גבי המזבח".

דער ענין אין דעם:

תפלות כנגד תמידין תקנום[56], וואָס קרבן תמיד איז אַן עולה וועלכע איז כליל לה׳. ווייל די שלימות פון תפלה איז, אַז אַ איד זאָל זיך אינגאַנצן אַוועק־געבן צום אויבערשטן[57].

אָבער דער ביטול ומסירת נפש פון תפלה גיט „אַן אָרט", אַז לאחרי התפלה זאָל דער איד אַרויסגיין „מחוץ למחנה" און פאַרנעמען זיך מיט ענינים הגש־מיים. אמת טאַקע, אַז עבודת התפלה טוט ביי אים אויף אַז דאָס זאָל זיין נאָר „אל מקום טהור" — כל מעשיך לש״ש — אָבער דאָך איז עס מחוץ למחנה.

אויף דעם קומט די באַוואָרעניש, אַז דער טעם פון הוצאת הדשן איז ווייל „אין מקום למערכה", אָבער אויב ס׳איז דאָ „מקום למערכה" נעמט מען ניט אַראָפּ דעם דשן: דער „היתר" צו פאַר־נעמען זיך מיט דברים גשמיים (אין אַן אופן פון „מחוץ למחנה") איז נאָר אויב עס קומט דערפון אַרויס אַ תועלת פאַר דער קומענדיקער מערכה — דורך דעם וועט מען קענען מאָרגן דאַוונען נאָך בעסער[58];

דער אָרט פון אַן אידן דאַרף זיין און איז אין פנים. אַ׳, ער איז אַ נשמה בגוף און האָט צרכים גשמיים — איז גענוג ווען זיין התעסקות אין גשמיות איז „אצל המזבח"; אָבער אַרויסגיין „מחוץ למחנה" — ניט דאָס איז דער אמת׳ער אָרט פון אַן אידן. אפילו ווען ער טוט אין די דברי הרשות שלו לשם שמים — איז עס אַן עבודה פחותה: ער איז ניט מוזג כוס לרבו, נאָר מבשל קדרה לרבו און דאַרף בייטן זיינע „לבושים"[59]

(דעם קאָך אין דעם „בישול" — פון זיינע מעשה דבור ומחשבה[60]).

און דערפאַר איז מען מקדים אמירת פרשת העקידה לכל עניני היום, ווייל כדי דאָס צו דערהערן מאָנט זיך מסירת נפש דיצחק. די מסירת נפש בשעת

54**) להעיר גם ממגיד מישרים להב״י (ר״פ תצוה. ועוד) „ושם תשרף על קדושת שמי ויהי׳ אפרך מונח ע״ג מזבח".

55) שו״ע אדה״ז או״ח מהד״ק ס״א ס״י (מב״י לטאו״ח שם). ובמהד״ת שם (ס״ט) השמיטו. ואכ״מ.

56) ברכות כו, ב.

57) דק״ש ענינה — מסנ״פ, ושמו״ע — ביטול במציאות, כעבדא קמי מרי׳.

58) שלכן גם לפי הביאור דלעיל (סעיף ד) בענינן של תרומת הדשן והוצאת הדשן בעבודת האדם — עבודת הבירורים — הרי זמנן (במקדש, ועד״ז עתה — באמירתן) הוא בתחילת היום, לרמז, שגם עבודת הבירורים צ״ל (רק) הקדמה והכנה לעבודת הקרבנות שע״ג המזבח, כבפנים.

59) יומא כג, ב. פרש״י צו ו, ד. רמב״ם הל׳ תמידין ומוספין פ״ב ה״י.

60) לבושי האדם — תניא פ״ד.

התפלה דארף זיין אין אן אופן וואס „נעמט מיט" זיין גוף וכל עניניו הגשמיים, ביז אז ער פילט ווי ביי אים איז ניטא קיין „מחוץ למחנה", און זיין גשמיות איז אינגאנצן דורכגעדרונגען מיט קדושה.

און דעמאלט איז אפילו ווען ער גייט ארויס (לאחרי התפלה) „מחוץ למחנה" צו פארנעמען זיך מיט עניני העולם, הנהג בהם מנהג דרך ארץ[61] — פילט ער אז זיין געפינענדיק־זיך „מחוץ למחנה" איז נאר בחיצוניות; פנימיותו ובפרט מצד נפשו, בחי' יצחק שבו, איז אויך „אפרו . . צבור ע"ג המזבח".

און בכח זה איז זיין התעסקות מיט ענינים גשמיים אין אן אופן אז זיין גאנצע כוונה דערביי איז בלויז צוליב די תועלת וואס וועט דערפון ארויסקומען בעבודתו ית', במקום המערכה.

(משיחות ש"פ בה"ב תשכ"ח)

---

61) ברכות לה, ב. וראה טושו"ע או"ח סקנ"ו.

ויצא

א. אין סוף הלכות שכירות[1] פסק'נט דער רמב"ם: כדרך שמוזהר בעה"ב שלא יגזול שכר עני ולא יעכבנו כך העני מוזהר שלא יגזול מלאכת בעה"ב ויבטל מעט בכאן ומעט בכאן ומוציא כל היום במרמה אלא חייב לדקדק על עצמו בזמן . . וכן חייב לעבוד בכל כחו שהרי יעקב הצדיק אמר[2] כי בכל כחי עבדתי את אביכן. לפיכך נטל שכר זאת אף בעולם הזה שנאמר[3] ויפרץ האיש מאד מאד.

דער אויבנדערמאנטער דין ווערט אויך אראפגעבראכט אין שולחן ערוך פון אלטן רבי'ן[4], וז"ל: „וכדרך שבעל הבית מוזהר שלא לגזול שכר העני ולא לאחרו כך העני מוזהר שלא יבטל מלאכת בעה"ב ויבטל מעט כאן ומעט כאן ומוציא כל היום במרמה אלא חייב לדקדק על עצמו בזמן . . וכן חייב לעבוד בכל כחו שהרי יעקב הצדיק אמר כי בכל כחי עבדתי את אביכן לפיכך נטל שכרו אף בעולם הזה שנאמר ויפרוץ האיש מאד מאד".

בהשקפה ראשונה זעט אויס, אז דער אלטער רבי איז בלויז מעתיק לשון הרמב"ם (מיט שינויים קלים). אבער כד דייקת שפיר זעט מען א שינוי עיקרי[5] בשו"ע אדה"ז: נאכן ברענגען דעם לימוד פון יעקב, איז דער אלטער רבי ממשיך: „לפיכך אין הפועל רשאי לעשות מלאכה בלילה ולהשכיר עצמו ביום וכן אין האדם רשאי לעשות מלאכה בבהמתו בלילה[6] ולהשכירה ביום ואין הפועל רשאי להרעיב ולסגף עצמו[7] שהרי מחליש כחו ולא יוכל לעשות מלאכת בעל הבית בכח".

די דינים („אין הפועל רשאי כו'") ווערן געבראכט אויך אין רמב"ם[8]; אבער דארט קומען זיי אין דער פריער־דיקער הלכה[9], איידער[10] ער זאגט „כדרך שמוזהר בעה"ב שלא יגזול כו'".

ב. לכאורה וואלט מען געקענט זאגן, אז דער שינוי איז (ניט קיין שינוי בתוכן,

---

1) פי"ג ה"ז.

2) פרשתנו לא, ו.

3) שם ל, מג.

4) חלק חו"מ הלכות שאלה ושכירות וחסימה סעיף ב.

5) השינוי שברמב"ם מתחיל ההלכה „כדרך", ובשו"ע אדה"ז „וכדרך" — יש לומר, כי בשו"ע אדה"ז בא בהמשך להלכות הסמוכות לפנ"ז (באותו הסימן) שבהן מדובר על האזהרה „שלא לגזול שכר העני ולא לאחרו": משא"כ ברמב"ם כתב עד"ז לא בפרק זה, כ"א לפנ"ז — בפי"א שם, ותחלת ההלכה (ה"ז) „כדרך שמוזהר" — באה כסיום כל הלכות שכירות.

6) ברמב"ם (שם ה"ו) „או לדוש בפרתו ערבית ולהשכירה שחרית" — ועד"ז הוא בסמ"ג דלקמן הערה 20 (ובתוספתא שבהערה 8 „לחרוש" (וכ"ה בריי"ף ב"מ פ"ז, א) וברא"ש שם ס"ג)). ובירושלמי (שבהערה 8) „לא יחרוש אדם בפרתו בלילה וישכירנו ביום". ולכאורה הוי שינוי בדין, אם האיסור הוא דוקא כשעובד בלילה או רק בערבית — ראה חסדי דוד לתוספתא שם.

7) ברמב"ם שם מוסיף: ומאכיל מזונותיו לבניו. ועד"ז הוא בטושו"ע שבהערה 10. והוא כבתוספתא שם. אבל בירושלמי שם ליתא תיבות אלו.

8) ומקורם בתוספתא ב"מ פ"ח, ב: ירושלמי דמאי פ"ז ה"ג — כנסמן במ"מ והגה"מ לרמב"ם שם.

9) ה"ז.

10) וכ"ה בטושו"ע (ולבוש) חו"מ סר"ס שלז — א) שהם בב' הלכות: ב) „אין הפועל כו'" הוא (סי"ט) לפני (ס"כ) „מוזהר הפועל שלא יבטל כו'".